

СЕКЦІЯ 5 ГРОМАДСЬКА ДУМКА: ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ

Баранова С.В.,

кандидат психологічних наук, доцент,
старший науковий співробітник
лабораторії психології політико-
правових відносин ІСПП НАПН
України

МІСЦЕ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ У ПОЛІТИКО-ПРАВОВОМУ ВИХОВАННІ МОЛОДІ

Проблема особистісної відповідальності в умовах соціокультурної нестабільності, яка проявилась в нашій країні зараз, є першочерговою. Саме сьогодні для кожної людини в нашій країні ключовими стали питання: хто я?, громадянином якої держави я є?, за кого я несу відповідальність й перед ким?, що в моїх силах?, що я можу на своєму місці зробити для майбутнього? – на які потрібно мати відповідь, перш за все, для самого себе. Запізненість з визначенням по цих питанням в сучасних темпах розвитку подій й суспільств може обійтися у ціну (як нам показує сучасність) несумісну з життям.

Виховання молоді завжди пов'язувалося з майбутнім країни. Сьогодні основною задачею постає політико-правове виховання молоді, проявом якого буде чітка громадянська позиція й відповідальність кожного члена суспільства. Особливості поважного, толерантного ставлення особистості до іншого, до закону, до національних традицій, культури й релігії, являють собою основу існування демократичного суспільства.

Ключовим аспектам формування відповідальності особистості приділяли увагу у всі часи. Спадщина філософів і літераторів, мислителів Г. Ващенко, Г.С. Сковороди, Т.Г. Шевченка, І.Я. Франка, В.О. Сухомлинського, праці психологів Г.С. Костюка, О.М. Леонтьєва, С.Л. Рубінштейна, сучасних українських науковців І.Д.Беха, М.Й. Боришевського, І.С.Булах, О.Є.Гоменюк, О.В. Киричука, С.Д. Максименка, М.І. Пірен, М.В.Савчина, О.П. Саннікової, В.С. Сідака, Л.А.Снігур, О.В. Сухомлинської, В.А. Семиченко, В.О. Татенка, Т.М. Титаренко, О.Я. Чебикіна, Н. В. Хазратової, Т.С. Яценко складають основу сучасних психологічних досліджень особливостей відповідальності особистості. Видатні митці написали томи мудрих книг, сказали «що таке добре, а що погане», виявили яким повинна бути

людина й що для цього потрібно. Однак, незважаючи на широкий спектр теоретичних підходів, основне питання у процесі формування відповідальності: чому в одних й тих же умовах одна людина приймає власну відповідальність й несе її, а інша, ні – остається нерозв'язаним.

Політико-правове виховання, за академіком Сідаком В.С. — це формування у молодих людей правосвідомості та правослухняної поведінки, а також належного патріотичного гарту. Адже виховання поваги до Конституції, законів держави є водночас вихованням поваги до самої держави, що можна розглядати як органічну складову громадянського виховання.

Людина стає відповідальною, як зазначає М. В. Савчин, в реальних життєвих ситуаціях та обставинах. Це передбачає включення механізмів індивідуального смислоутворення у процесі прийняття обов'язку. Молодь, як ніхто інший, є чутливою і піддатливою до формування, тому політико-правове виховання має обов'язково посилюватися наочними прикладами — до безкінечності, доки не відкладеться на рівні підсвідомого. Як це відбувається, можливо відобразити у перефразованому прислів'ї «чисто не там де метуть, а там де не сміять», тому «відповідально не там де покладають, а там де несуть відповідальність самі». Значною рисою до індивідуальності відповідального ставлення, на наш погляд є висловлювання радянського письменника Фазіля Іскандера, який зі східною мудрістю казав, що «людина червоніє сама по собі». Таким чином, робимо висновок, що відповідальність є суто персональною якістю й відчувати її можливо якщо людина самостійно вирішує за що або кого й перед ким вона відповідає. Головною умовою формування цього вміння є наглядний приклад найближчого оточення.

Події, які відбуваються у нашій країні, як раз надають нам велику кількість яскравих прикладів відповідального ставлення і міцної громадянської позиції простих пересічних громадян України, які професійно й відповідально ставляться до власних обов'язків й уболівають за власну країну. Особливим зразком буде стояти подвиг Небесної Сотні, хто ціною власного життя дав Україні шанс на майбутнє. Ці люди не мали ані зброї, ані засобів захисту, але вони вирішили для себе, що саме вони несуть відповідальність за власних дітей, за країну, за їх майбутнє майже перед самими собою і Господом.

Інший приклад продемонстрував командир бригади тактичної авіації імені Олександра Покришкіна у Бельбекі, полковник Юрій Мамчур, який відмовився здати частину військової технічної авіації військовим без опізнавальних знаків. Він без зброї провів підрозділ крізь

постріли «зелених чоловічків» на робочі місця. Юрій Мамчур відповідально ставиться до власної роботи.

Окрема повага команді українського тральщика «Черкаси», який кілька днів, в умовах відсутності підтримки й чітких розпоряджень з боку командування намагався звільнити фарватер для виходу 5-ї бригади надводних кораблів ВМС України з озера Донузлав, які були заблоковані. Можемо зробити висновок, що команда тральщика «Черкаси» демонструє міцну громадянську позицію й відповідально ставиться до професійних обов'язків. Таких прикладів безліч, й ми приносимо вибачення, що за браком обсягу тез не можемо перерахувати усіх прикладів відповідального ставлення у політико-правових відносинах.

Гребенюк М.О.,

викладач кафедри психології та педагогіки ННІПП НАВС

ПРАВОВИЙ НІГЛІЗМ ЯК РІЗНОВИД ДЕФОРМАЦІЇ ПРАВОСВІДОМОСТІ ПІДЛІТКІВ

На сьогоднішній день проблема правопорушень, скоєних підлітками та молоддю є досить складною і актуальною. Не дивлячись на значну роботу, що здійснюється правоохоронними органами по зниженню показників злочинності серед неповнолітніх, її кількісні характеристики продовжують зростати, несучи суттєвий негативний характер на життєдіяльність суспільства. Актуальність дослідження даної проблеми обумовлена по-перше саме зростанням показників підліткової злочинності, а по-друге – психологічними особливостями категорії правопорушників.

Враховуючи той факт, що злочин є своєрідним проявом суті певної особистості – суттєву небезпеку для суспільства несе саме особистість, що його здійснює. Тому варто концентрувати увагу не стільки на злочині (як результаті злочинної діяльності особистості), скільки на особистості злочинця, його соціально-психологічних характеристиках.

На сучасному етапі розвитку нашої країни дуже яскраво можна спостерігати суттєві деформації правосвідомості громадян, в тому числі і молоді. Деформація правосвідомості є своєрідним перекручуванням, "руйнуванням" позитивних ідей, установок, почуттів та переконань.

Загалом правосвідомість відображає систему правової дійсності в поглядах, теоріях, концепціях, почуттях, уявленнях людини про право, його місце і роль у забезпеченні свободи особи та інших